

ŽIVOT KONÍ

Ročníková práce

Školní rok **2021/2022**

Autor: Eliška Skotáková, 9. B
Konzultant: Bc. Patricie Nejezchlebová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem ročníkovou práci zpracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury.

Ve Sloupě dne 8. 6. 2022

Eliška Skotáková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní učitelce Patricii Nejezchlebové za ochotu a pomoc při vypracování ročníkové práce.

Obsah

Úvod	5
Charakteristika koní	6
Historie a vývoj koní	7
Plemena koní	8
Sport	9
Chody a ježdění	11
Vzhled a stavba těla	13
Srst koně	14
Závěr	15
Resumé	16
Zdroje	17

Úvod

Moje téma je život koní. Téma jsem si vybrala proto, že mám koně ráda a jezdím na nich 2 roky. Taky proto, že by mě samotnou zajímalo, jak vlastně žijí a jaký mají život. Doufám, že Vás tohle téma zaujme, tak jako zaujalo mě.

Charakteristika koní

Kůň je zvíře patřící mezi lichokopytníky. Koně patří mezi savce a jsou to rychlí a vytrvalí běžci. Pohybují se krokem, klusem, cvalem ale také tryskem, což je rychlý cval. Když cválají, při každém skoku mají na zlomek sekundy všechna čtyři kopyta ve vzduchu. Nejrychlejší dostihoví koně cválají na kratší vzdálenost rychlostí více než 75 km/h.

Všechny volně žijící koně mají kolmo stojící hřívu a tmavý úhořovitý pruh na hřbetě. Živí se trávou, ale za špatných podmínek žerou i listí a výhonky dřevin. Na rozdíl od přežvýkavců je jejich žaludek poměrně malý. Koně jsou známí také svojí péčí o tělo, kdy se koně vzájemně škrábou zuby na krku a na plecích.

Jejich zrak, sluch a čich je vyvinut dobře. Zrak slouží koni pro dobrou orientaci: oči jsou posazeny tak aby kůň viděl do všech stran a z velké části i dozadu. Opravdu jediné místo kam kůň nevidí je přímo za ocasem. Většina koní má tmavě hnědé oči, můžeme se však sejit i s okem světlehnědým a šedomodrým.

Dále i uši mají u koní velký význam a ani je nemají všichni koně stejné. Pohyblivé uši jsou pro koně důležitým prostředkem k dorozumívání. Podle polohy uší lze soudit, v jaké náladě kůň je, a k čemu se chystá. Pokud jsou uši vztyčené a otočené dopředu, tak se kůň na něco soustředí a poslouchá. Když jsou uši svěšené do stran, znamená to, že je kůň unaven, smutný, nemocný nebo bdí. Uši přitisknuté k hlavě dozadu dávají najevo vztek a následný útok. Ale pozor, když tohle kůň dělá a hlavu a krk sklápí k zemi, znamená to, že se vzdává.

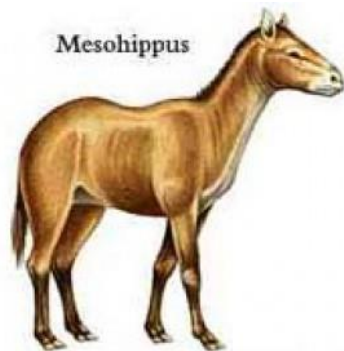
Historie a vývoj koní

Kůň je tvorem starší než člověk. Jeho první předek se objevil již před 60 miliony let ve třetihorách na území dnešní Severní Ameriky. Koním, které známe, dnes se příliš nepodobal. Vypadal asi jako liška a měl dlouhé tělo a krátké nohy. Říkalo se mu ***eohipus***.

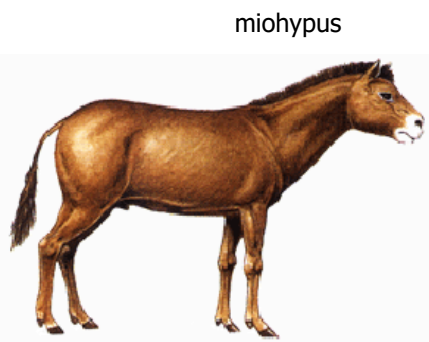

Obrázek 1: Historicky první kůň (zdroj: VŠE O KONÍCH)

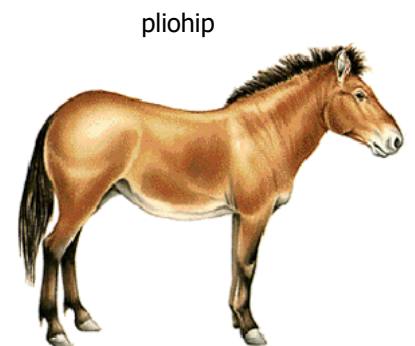
O 20 milionu let později žil menší kůň, který vypadal, asi jako ho známe dnes. Nazýval se ***mesohipus***. Totéž platí i o později žijícím ***miohypovi***, ***meryhipovi*** a ***pliohipovi***.

Obrázek 2: Druhý kůň (zdroj: VŠE O KONÍCH)

Obrázek 3: Další historický kůň (zdroj: VŠE O KONÍCH)

Obrázek 4: Poslední nejstarší kůň (zdroje: VŠE O KONÍCH)

Plemena koní

Plemena koní můžeme stejně jako ostatní plemena hospodářských zvířat dělit podle řady hledisek. Jednak podle původu, geografického rozšíření a také dle stupně prošlechtění.

Plemena některých koní:

- Arabský plnokrevník
- Fríský kůň
- Anglický plnokrevník
- Shirský kůň
- Mustang
- Holandský teplokrevník
- Islandský kůň
- Mongolský kůň
- Americký klusák
- Norický kůň
- Ardenský kůň

Základní dělení plemen je podle stupně prošlechtění:

- Primitivní plemena
- Kulturní plemena

Podle původu se koně dají rozdělit do čtyř skupin:

- Mongolští koně
- Východní koně
- Západní koně
- Severští koně

Koně podle temperamentu:

- Chladnokrevní
- Teplokrevní
- Plnokrevní
- Polokrevní

Sport

Existuje velké množství jezdeckých i vozatajských disciplín. Nejdůležitějšími soutěžemi v jezdeckém sportu jsou drezura, parkur, soutěž jezdecké všestrannosti, dostihy, koňské pólo a westernový jezdecký sport.

- **Drezura** je sportovní disciplína postavená na vzájemné harmonii a souhře koně a jezdce. Cílem drezury je co nejvíce zdokonalit pohyb koně, připravit koně tak, aby byl schopen nést svého jezdce lehce, aby byl pružný, vyvážený, správně osvalený a reagoval na nejjemnější pobídky svého jezdce. Pro závody jsou vypsány drezurní úlohy rozdělené do několika stupňů obtížnosti. Drezurní úloha je soubor cviků, které musí jezdec s koněm postupně udělat co nejpřesněji v určeném pořadí. Je to olympijská sportovní disciplína.
- **Parkur** je velmi oblíbené jezdecké odvětví, při němž kůň překonává překážky. Ty se rozdělují na výškové, šířkové a výškově-šířkové. Jedná se o olympijskou sportovní disciplínu.
- **Soutěž jezdecké všestrannosti**, jedná se o třídní soutěž skládající se z drezury, terénní jízdy a parkuru. Je to olympijská sportovní disciplína a pro koně i jezdce je velice náročná. Jsou v ní různé obtížnosti, jak pro velké koně, tak pro pony. Jsou zde jen přírodní překážky, jako jsou kmen, voda s výskokem nebo seskokem, domeček ze dřeva, kamenná stěna, atd.
- **Dostihy** se dělí na rovinové dostihy, překážkové dostihy a klusácké dostihy. Nejedná se o sport, ale o výkonnostní zkoušku, jejímž výsledkem na konci kariéry je tzv. generální handicap. Dostihy nejsou a nebyly nikdy řízeny tělovýchovnými organizacemi, řídí je Ministerstvo zemědělství. Při rovinných dostizích běží kůň po dráze bez překážek. Při překážkových dostizích překonává kůň proutěné nebo pevné překážky a při klusáckých dostizích kůň táhne jezdce na lehkém vozíku zvaném sulka.

- **Koňské pólo** je kolektivní sportovní s míčkem na branky, kterou hrají dvě skupiny jezdců na koních. U nás není příliš rozšířené, ale například v celé Americe, v jižní Asii a v některých západoevropských zemích je velice oblíbené.
- **Westernový jezdecký sport** se vyvinul v Americe dobytkařských rančích a odtud se rozšířil do celého světa. Klade důraz především na všestrannost koně i jezdce a byla vyšlechtěna i některá plemena, která se hodí speciálně pro tento styl.

Obrázek 5: Koně při sport (zdroje: wikipedie)

Chody a ježdění

Anglický styl ježdění používá anglické sedlo, chody jsou **krok, klus a cval**. Westernový styl je využíván hlavně v Americe a používá westernové sedlo. Otěže se drží jednou rukou, třmeny jsou delší než u anglického ježdění.

Jak už jsem zmiňovala, základní chody koně jsou krok, klus, cval a vedlejší chod je trysk. Nejprve je nutné blíže přiblížit jednotlivé chody:

- **Krok** jinak také literální pohyb. Kůň má vždy nejméně dvě končetiny v kontaktu s podložkou. Krok je dlouhý, krk uvolněný.
- **Klus** je chod v dvoudobém taktu. Klusající kůň dosahuje maximální rovnováhy a současně vykonává nejdelší možný krok. Máme dva druhy klusu - lehký a pracovní. V lehkém klusu se vysedává a v pracovním se sedí pevně v sedle.
- **Cval** rozpoznáváme na levou nebo pravou ruku. Na jízdárně se cválá a vnitřní nohu, což znamená, že vedoucí je vnitřní přední noha. První nacválá vždy zadní vnější noha. Kůň v terénu dokáže běžet až 30 km/h.
- **Trysk** je nejrychlejším, čtyřdobým chodem, ale je to jen název používaný při dostizích. Přechod mezi cvałem a tryskem nazýváme rychlý cval. Kůň může při trysku dosahovat rychlosti až 60 km/h.

S chody koně souvisí také zastavení. V zastavení by měl kůň stát rovně a klidně. Přední nohy by měly stát vedle sebe. Kůň by měl být při stání čilý a připravený se znovu dát do požadovaného pohybu.

Dalším pohybem, který kůň vykonává je skákání. Koňské skákání má čtyři fáze a to jsou: nájezd, odraz, let a doskok. Zmíněné fáze jsou dále přiblíženy v následujících řádcích:

- **Nájezd** je, že kůň sníží hlavu, natáhne krk a odhadne odskok.
- **Odraz** je, když kůň zdvihne hlavu, odrazí se předníma nohama, skrčí lýtkové a holenní svaly pod tělo a pomocí zádě se odrazí nahoru a dopředu.
- **Let** znamená, že kůň natáhne krk a zakulatí hřbet.
- **Doskok** je, že kůň doskakuje s nataženými končetinami, zdvihá hlavu a krk.

Obrázek 6: Skok koně přes překážku
(zdroje: Pixabay)

Obrázek 7: Skok koně přes překážku (zdroje:
Parkurové skákání)

Vzhled a stavba těla

Koně jsou čtyřnozí lichokopytníci využívající k nášlapu pouze jeden prst přeměněný v kopyto. Jde o přizpůsobení pastevnímu životu ve stepích a toto uspořádání končetin umožňuje velmi rychlý pohyb. Jezdečtí koně váží od 300 do 700 kilogramů v závislosti na plemenu. Tažní koně váží od 700 kilogramů do 1 tuny.

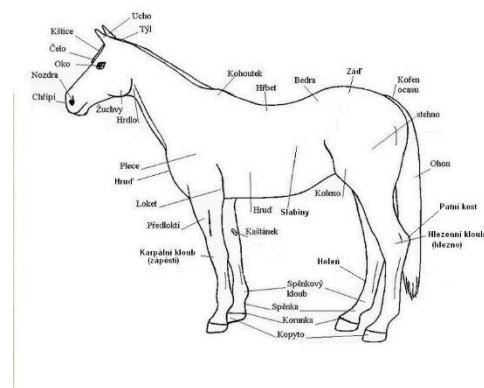
Anatomie

Kostra koně se skládá celkem z 252 kostí. Na rozdíl od jiných savců nemá klíční kost. Špatná nebo nedostatečně vyvinutá stavba těla způsobují zdravotní problémy a snižují pohyblivost.

Hlava by měla být přiměřená k velikosti těla koně, měla by mít správný úhel propojení krku kvůli funkci dýchání a pohyblivosti.

Uši jsou důležité nejen pro sluch koně, ale složí i ke komunikaci. Například uši sklopené dozadu znamenají, že je kůň podrážděn.

Oči jsou velké a jasné, posazeny jsou daleko od sebe. Zrakové pole pokrývá cca 340°. Kůň má dlouhou hlavu proto, aby při pasení mohl mít oči dostatečně vysoko a viděl nad vrcholky trav případně nebezpečí.

Obrázek 8: Anatomie koně (zdroje: Léto v sedle)

Srst koně

Srst se skládá z krycích a podsadových chlupů. Podsadové chlupy jsou duté, slouží k tepelné izolaci a narůstají na zimu. Hříbata se rodí s podsadovými chlupy, krycí jim začínají růst až po 3. měsících. Výměna chlupů se nazývá línání.

Vysoce citlivé jsou hmatové chlupy na pyscích a nad očima. Chlupové víry jsou důležité pro identifikaci, vznikají různým napětím podkožních svalů. Vyskytují se například na čele, krku, prsou a ve slabinách.

Barva srsti spolu s barvou kůže určuje barvu koní, čím víc vzduchu je v dřeni chlupu, tím světleji srst působí.

Zbarvení

Na světě existuje mnoho barev koní. Ty nejzákladnější jsou:

- **Hnědák** je zbarven do červenohnědé až po zlatou, vždy má černou hřívu, ocas a dolní část nohou.
- **Bělouš** má jako hříbě většinou hnědou nebo černou srst, ale ta se věkem vyběluje směrem od hlavy až po úplně bílou barvu. Bělouš má bílou srst smíšenou s nějakou další barvou.
- **Vraník** je celý černý, občas se objevují tzv. letní vraníci s hnědočernou srstí v zimě a černou v létě.
- **Ryzák** má srst v různých odstínech zlaté, stejnou barvu nebo lehce rozdílnou má i hříva a ocas.
- **Albín** má úplně bílou, někdy krémovější barvu, oči jsou často červené. Albín má kůži pod srstí růžovou, bělouš černou.
- **Plavák** má barvu do žlutošedé, tmavou hřívu, ocas i nohy. Má vždy tzv. úhoří pruh (pruh tmavé srsti vedoucí podél páteře od hřívy k ocasu) a zebrování na nohou. Pokud nemá úhoří pruh, uvádí se to jako odchylka.

Závěr

V této ročníkové práci jsem Vám představila, jak vlastně koně vypadají, jak žijí a jaký mají život. Popsala jsem, jak žili dříve, a kdy byl vyvinut první kůň. Dále také jaké mají koně zbarvení, jak vnímají sport a sportují. Představila jsem Vám koně, které jsem do nynějška ani já neznala a dozvěděla jsem o nich spoustu nových informací.

Resumé

In this year's work, I introduced you to what horses actually look like, how they live and what their lives are like. I described how they lived, when the first horse was and so on. Also what color they are, how they perceive the sport and play sports. I introduced you to horses that I did not know until now and I learned a lot about them.

Zdroje

<http://www.apolenka.org/editor/filestore/File/Ze%20zivota%20koni%20-%20skladacka.pdf>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Port%C3%A1:Kon%C4%9B>

<https://www.zooo.cz/vse-o-konich/>

<https://klisnicka.estranky.cz/clanky/historie-kone.html>

<https://theses.cz/id/g5vc06/>

<https://klisnicka.estranky.cz/clanky/historie-kone.html>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%AF%C5%88>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%AF%C5%88>

<https://vseokonich.weebly.com/parkuroveacute-skaacutekaacuteniacute.html>

<https://pixabay.com/cs/photos/sk%C3%A1k%C3%A1n%C3%AD-na-koni-k%C5%AF%C5%88-sk%C3%A1k%C3%A1n%C3%AD-4207036/>

<http://www.gardacek.wbs.cz/Anatomie-kone.html>

ALDERTON, David. *Zvířata: velká ilustrovaná encyklopedie*. Praha: Svojtka & Co., 2011. ISBN 978-80-256-0514-1